

Profesor Anna Krasnowolska – nasza Mistrzyni

Prof. dr hab. Anna Krasnowolska jest wybitną specjalistką w dziedzinie literatury perskiej i szeroko pojętej kultury świata irańskiego, wysoko cenioną w międzynarodowym środowisku akademickim. Od 1972 roku zatrudniona w Instytucie Orientalistyki UJ (wcześniej Katedra i Instytut Filologii Orientalnej UJ), była w latach 1999–2002 dyrektorem Instytutu i długoletnim kierownikiem Zakładu Iranistyki w tymże Instytucie (2000–2017). Jest członkiem Societas Iranologica Europaea (w prezydium w latach 2003–2011, wiceprezes w latach 2007–2011), Association for the Study of Persianate Societies, a także Komisji Orientalistycznej PAN, oddz. Kraków (obecnie – wiceprezes) oraz Komitetu Nauk Orientalistycznych PAN (2003–2007 w prezydium).

Anna Krasnowolska urodziła się 19 stycznia 1949 roku w Krakowie jako pierwsza córka z trojga dzieci Danuty i Jana Józefa Szczepańskich.

W 1967 roku, po ukończeniu nauki w X Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie, rozpoczęła studia na iranistyce w Katedrze (późniejszy Instytut) Filologii Orientalnej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zainteresowania zagadnieniami kulturoznawczymi skłoniły młodą badaczkę do podjęcia równoległych studiów na kierunku Etnografia Słowian UJ, na którym zaliczyła pięć semestrów (1969–1971). Jako filolog zaczęła z kolei studiować teksty kluczowe dla kultury irańskiej, w tym Awestę.

Warto wspomnieć, jak Anna uczyła się perskiego. W czasach żelaznej kurtyny, z powodu braku podręczników i ograniczonych kontaktów z Irańczykami, język perski był nauczany na krakowskiej iranistyce jak języki martwe, takie jak sanskryt czy awestyjski. Dlatego też, gdy ojciec przed wyjazdem do Stanów Zjednoczonych zapytał ją, co jej przywieźć, odpowiedziała: „Jakąś irańską gazetę”. Zaopatrzona przez tatę w persko-angielski słownik kieszonkowy oraz bezcenne trofeum – czasopismo „Jong-e Esfahān”, całe letnie wakacje spędziła na jego odszyfrowywaniu.

Magisterium obroniła w 1972 roku na podstawie pracy pt. *Fargard 21 Videvdāt jako tekst magiczny (analiza tekstu awestyjskiego)*, poświęconej krótkiemu, dość hermetycznemu rozdziałikowi Awesty.

W międzyczasie, w lipcu 1970 roku, wzięła ślub z fizykiem Stanisławem Krasnowolskim, a wkrótce po obronie magisterium urodziła pierwszego z trzech synów.

Jej pierwszy bezpośredni kontakt z szeroko pojętym światem irańskim nastąpił w 1975 roku podczas wyprawy Towarzystwa Eksploracyjnego do Afganistanu, podczas której Anna pełniła funkcję osoby do kontaktu z otoczeniem. Wreszcie w 1977 roku, na progu rewolucji, sfinalizowała wyjazd na stypendium do Iranu na Uniwersytet Ferdousiego w Mszhedzie.

Rewolucję w Iranie śledziła z wielką uwagą już po powrocie do Polski. Znajomi, którzy bywali w tamtych czasach w domu państwa Krasnowolskich, wspominają cwieczorne rytualne znikanie gospodyni „za przepierzeniem”, by wysłuchać na gorąco relacji emitowanych przy trzaskach i zgrzytach przez Radio Teheran.

Równocześnie pisała pracę doktorską poświęconą *Šāhnāme*, trochę na przekór opinii swego promotora iranisty, prof. Franciszka Machalskiego (1904–1979), który miał stwierdzić, że „o irańskim eposie już wszystko zostało powiedziane”. Po śmierci prof. Machalskiego oficjalnym promotorem pracy został turkolog, prof. Włodzimierz Zajączkowski (1914–1982), a po nim arabista, doc. dr hab. Andrzej Czapkiewicz (1924–1990). Żaden z promotorów nie czytał pracy młodej badaczki. Pisana samodzielnie dysertacja dotycząca makrostruktur narracji epickiej pt. *Cykle epickie w Šāhnāme Ferdousiego* została obroniona w 1983 roku. Praca pozostała nieopublikowana (435 stron maszynopisu, BJ Sygn. Dokt. 22/83). Nieco później podobne wnioski na temat eposu opublikowali koledzy irańscy za żelazną kurtyną, w tym m.in. Olga Davidson, którzy nie mieli dostępu do pracy polskiej badaczki.

W 1992 roku Anna Krasnowolska otrzymała grant Komitetu Badań Naukowych, umożliwiający miesięczny staż badawczy w Iranie, a w 1994 roku wyjechała na trzymiesięczne stypendium do Uppsali w Instytucie Języków Afro-Azjatyckich.

W 1998 roku uzyskała tytuł doktora habilitowanego na podstawie książki pt. *Some Key Figures of Iranian Calendar Mythology (Kluczowe postaci irańskiej mitologii kalendarzowej)*, Universitas, Kraków 1998, 260 s.). W opracowaniu tym dokonała systemowej analizy i syntezy wierzeń i praktyk irańskiej obrzędowości, obejmującej obszar od Kurdystanu po Pamir, związanej z rolniczo-pasterskimi rachubami czasu i ich patronami (zima i wiosna). Główna część pracy została poświęcona pochodzeniu, typologii i funkcjom rytualnym takich postaci kalendarzowych, jak Rapihvīn i Siyāvūš, Pra-ojciec Rolnik (Bābā-ye Dehqān), Prorok Chezr (Xazrat-e Xezr), Kuse, Król Noworoczny (Mir-e Nouruzi) czy Starucha (Ajuz, Ajuze, Pirez-zan etc.). Ta pod wieloma względami nowatorska i imponująca praca, z uwagi na bogactwo materiału źródłowego, zasięg geograficzny oraz wnioski, stanowi ważne źródło w badaniu ciągłości folkloru nie tylko irańskiego, ale również indoeuropejskiego, w tym paraleli irańsko-słowiańskich.

W 2015 roku otrzymała tytuł profesorski za całość dorobku naukowego oraz za książkę pt. *Mythes, croyances populaires et symbolique animale dans la littérature persane* („Studia Iranica”, Cahier 48, Paris 2012), opublikowaną na podstawie cyklu pięciu wykładów wygłoszonych w ramach Conférences d'études iraniennes Ehsan et Latifeh Yarshater w 2010 roku w Paryżu (CNRS, Mondes iraniens et indiens, Sorbonne Nouvelle, INALCO, EPHE).

W ramach swej działalności naukowej i dydaktycznej wydała dotychczas ponad 150 publikacji naukowych i popularnonaukowych, a także wypromowała około 90 prac magisterskich i 3 doktoraty.

Zainteresowania Anny Krasnowolskiej literaturą i szeroko pojmowaną kulturą świata irańskiego rozwijają się tropami raczej zagadnień i zjawisk tego obszaru cywilizacyjnego niż epok literackich. Obejmują m.in. takie zagadnienia, jak: ciągłość idei, tematów i form od czasów przedmuzułmańskich po współczesność; trwałość, ewolucja i zmiany funkcji irańskich mitów narodowych na przestrzeni dziejów;

kontynuacja i przemiany koncepcji religijnych, społecznych i estetycznych; relacje zachodzące pomiędzy przekazem ustnym a pisemnym, kulturą ludową a wysoką. Jej badania oparte są na znajomości tekstów źródłowych kluczowych dla kultury perskiej, w tym mitologii irańskiej i epiki perskiej. W dziedzinie eposu irańskiego zwraca szczególną uwagę na ustne źródła literatury pisanej; zagadnienia autorstwa, indywidualizmu i tradycji. Interesuje ją także problematyka intertekstualności w perskiej literaturze klasycznej i współczesnej, obecność wątków epicko-mitycznych we współczesnej literaturze perskiej oraz wizerunek obcego w literaturze perskiej (w tym również Polaków w Iranie w czasie II wojny światowej i zderzenia kultur). Poświęciła także sporo uwagi historii polskich badań iranistycznych i problematyce orientalizmu polskiego. Jest również autorką przedłódów literatury perskiej na język polski i poezji polskiej na język perski.

Na zakończenie należy dodać, że Anna Krasnowolska, jako nasz Mistrz i Profesor, jest nie tylko wszechstronną iranistką, ale także pełną inwencji pedagog, oddaną bez reszty studentom i pracownikom, chętnie dzielącą się swoją ogromną wiedzą i wspierającą wszelkie pasje naukowe, projekty badawcze i karierę zawodową młodych iranistów, w tym przybyłych do Krakowa Irańczyków, Kurdów i Afgańczyków. Z pewnością dorobek naukowy Pani Profesor byłby znacznie obszerniejszy, gdyby większości swego wolnego czasu nie poświęcała skrupulatnemu poprawianiu studenckich esejów, prac zaliczeniowych i magisterskich. Stara się także uczestniczyć we wszystkich odczytach swoich studentów i absolwentów oraz wszelkich imprezach iranistycznych, na które jest zapraszana. Jej pobyty w Iranie są bardzo intensywne. Od świtu do zmierzchu cierpliwie udziela wywiadów i konsultacji. A potem dziarsko wyrusza na ulicę Enqelāb w Teheranie, by odwiedzić tamtejsze księgarnie, do których zawsze musi zajrzeć i gdzie mogłaby prawdopodobnie spędzić wieczność. Kiedyś wyznała, że raj wyobraża sobie wśród książek.

Wizyty w jej drugim domu-oazie, ukrytym w lesie na zboczu Lubogoszczy, stanowią coroczny rytuał obozów naukowych organizowanych przez studentów i pracowników iranistyki. Można wtedy poznać jeszcze inny wymiar Pani Profesor – jej bliski związek z naturą, wśród której wzrastała. W ogrodzie z olbrzymim różanecznikiem i strzelistą kępą bambusów uprawia troskliwie zioła, warzywa i kwiaty, te egzotyczne, przywiezione zza mórz, i te uratowane przed zniszczeniem przez krakowskie buldożery. Z liści i kwiatów robi piękne bukiety, a z ziół – oryginalne sałatki. Wieczorami gości wszystkich przy kominku. Idylliczną sielskość tych spotkań zakłóca jedynie fakt, że dla studentów ma zawsze przygotowane gry doskonalące ich umiejętności językowe. Wszak życie jest dla niej nieustannym doskonaleniem się, misją i służbą.

I tak pewnie już pozostanie, choć Pani Profesor przechodzi na zasłużoną emeryturę. Trudno wyobrazić sobie krakowską iranistykę bez „Anuli”. Dlatego życzymy kochanej Pani Profesor, by mogąc wreszcie realizować w pełni swoje pasje naukowe, jak najdłużej nam towarzyszyła!

Ad multos annos!
Renata Rusek-Kowalska